

MUISTORIKAS LENTONÄYTÖS

Sitä sanottiin siihen aikaan »Suomen Hendoniksi». Ja varmaan se sitä olikin. Tuo elokuun 3. päivä vuonna 1935 oli varmasti eräs Suomen sotilasilmailun — ja koko maailman — merkittävimpiä päiviä. Silloin oli kaunis, aurinkoinen lauantai- ja silloin esittäytyi 25-tuhantiseksi yleisömäärälle kuuteenkymmeneen nouseva määrä eri tyyppisiä lentokoneitamme Merijoen lentokentällä ja sen yllä Suomen siihen saakka suurimmassa lentonäytöksessä. Näytös oli herättänyt etukäteen varsin laajaa huomiota. Ennen varsinaista näytöspäivää oli lippunsa ostanut jo 15 000 henkilöä ja lähes toinen mokoma lunasti piletinsä myyntikojuista lentokentän etelä- ja länsipäässä näytöspäivänä. Läsä oli mm. sotamarsalkka *Mannerheim* lähimpine seurueineen. Puolustusministeri *Oksala* oli niinkään katsomossa yhdessä kymmenkunnan eri maan sotilaslentämiehen kanssa. Puitteet olivat siis kaikin puolin loisteliaat. Koneet seisovivat viivasuorissa rivistöissä kentän laidalla ja odotettiin vain alkua.

Vaikka kaikki oli juhlaa, niin läsnäolevia painoi kuitenkin raskaasti vielä edellis-tiistain tapaukset ja vähällä oli, ettei koko lentonäytöstä peruutettu. Klo 16.00 aikaan tiistaina, heinäkuun 30 p:nä, alkoi nimittäin Merijoen sijaitsevan toimituskomppanian kasarmin hälytysireeni ulvoa. Se hätkähdytti koko lentoasemaa, sillä tiedettiin jotakin ikävää tapahtuneen. Olihan par'aikaa käynnissä lauantaisen lentonäytöksen kenraaliharjoitus. Pian selvisi mistä oli kysymys. »Junkers»-koneet olivat viiden koneen voimalla olleet kaartamassa Ykspäällä kansanedustaja *Huiden* maatilalla kohti Merijoen kenttää kun yht'äkkiä JU-123 ja JU-125 törmäsivät yhteen. JU-125 syöksyi heti alas ja sen mukana menettivät henkensä vänr. *Onni Suutarinen*, väpeli *Into Heinonen* ja kersantti *Pertti Koskinen*. JU-123, jonka ohjaimissa oli väpeli *Jalmari Taulu*, säilytti vielä jonkin aikaa liitokykynsä. Tässä vaiheessa pyrkivät miehet hyppimään pois, mutta tämä onnistui vain Taululle ja koneen päällikölle, luutn. *Otto Lumialle*. Väpeli *Tauno Tanner* oli myös hypännyt tarpeeksi ajoissa, mutta hän vetäisi laskuvarjon liian aikaisin auki, josta oli seurauksena sen tarttuminen koneeseen ja miehen kuolema yhdessä teräslintunsa kanssa. Lisäksi sai vielä surmansa kers. *Toivo Mäkinen*. Seitsemästä miehestä vain kaksi pelastui. Se oli Suomen siihen saakka suurin lento-onnettomuus ja loi kokonaisuudessa varjonsa neljä päivää myöhemmin pidetylle näytökselle.

Mutta palataanpa näytökseen. Tienhaaran keskus oli koko päivän yhtenä pölypesänä todellisen autokaravaanin purkautuessa eri suunnilta sen kautta Merijoen kentälle. Saapuipa ylimääräisiä juniakin Tienhaaran asemalle täynnä juhla-asuun sonnustautuneita ilmailu-urheilun ystäviä.

Jo kello 12 aikaan oli kentällä noin viisituhatta henkilöä ja lisää tuli jatkuvasti. Järjestäjät olivat etukäteen varautuneet tätä varten ja siksi yllämainitulla kellonlyömällä alkoikin viisi numeroa käsittänyt viihdeohjelma, jossa oli mm. viestinsieppausta, haitarinsoittoa koneessa ja »Hiekkahiekin» laskuvarjohyppy.

Ennen näytöksen alkua pidettiin lyhyt hiljainen hetki em. onnettomuudessa henkensä menettäneiden lentäjien muistoksi. Klo 14.05 jyräsivät eri tyyppiset koneet esitellyn. Siinä ne sitten tulivat vanhat tutut ja uudet tulokkaat hienosti koukaten kentän ylitse toinen toisensa jälkeen. Siinä meni »Motti», meni Bulldog, »Kukko», ja »Hansakin» (IL) tuli vaaputtaen, aivan kuin epäillen, että vieläköhän vanhat tasot pitäisivät ja pitiväthän ne, vaikka jotkut asiantuntijat etukäteen olivatkin epäilleet koko kunnan vanhan palvelijan mukaanottoa. Nähtiinhan siinä myös Aeroja, Junkerseja, Kotkia, Riponeja ja Säaskiä. Eikä nyt yli kaksi vuosikymmentä Suomen lentäjiä uskollisesti palvellutta Smolik'ia sovi unohtaa.

Esitellyn päätyttyä starttasi lentomestari *Kleemola* Bulldogillaan taivaalle taitolentoon. Hyvin mies hallitsi koneensa. Eräs päivälehti toteaa selostuksessaan: »... ja lopuksi lentomestari *Kleemola* käänsi koneensa selälleen ja lensi tässä kaameassa asennossa pitkän tovin». Opettaja- ja oppilaslennot parodiana olivat siihenkin aikaan varsin suosittuja. Niinpä yleisö suorastaan ulvoi ihastuksesta onnetoman oppilaan (lentomestari *Laitinen*) koettaessa epätavoin vimmalla matkia edellä lentäneen opettajansa (lt. *Visapää*) lentotapaa. Juttu päättyi oppilaan pomppalaskuun poikittain opettajan koneen yli opettajan itsensä ollessa turvassa koneensa alla. Pikkurätinää oli tämän jälkeen kuulavana, sillä luutn. *Lejonin* lentue suoritti »Kukoillaan» (Gloster Gamecock II) ammuntaa hinattavaan maalipussiin. Viestitöystoiminnasta nähtiin ja kuultiin kaksikin eri esitystä. Ensin kapteeni *Eskola* kiipesi partioineen (FO-koneita) ilmaan ja keskusteli ylhäältä »maanpinnan» kanssa kovaäänisten välittäessä katsojille keskustelun ja muuttaman leikillisenkin sanan. Heti hänen peräänsä kapteeni *Kurimo* oli myös kolmen FO:n johdossa ja nämä sieppasivat yht'aikaisesti viestinsä sekä pudottivat myöhemmin vastaviestin myös samanaikaisesti.

Ilmataisteluharjoitusnäytöksessä sai muuan yksinäinen Junkers vastaan kolme nopeata hävittäjää luutn. *Karun* johdolla ja luonnollisesti »Junnu» kärsi tappion häviten lopuksi metsän taa »palavana». Kun vielä oli nähty lentomestarien *Juurikkalan* ja *Lunnelan* särkevän Moth-koneillaan pilot-palloja, kolmen »Kukon» lentävän kuminauhoilla yhteensidottuina kauniissa muodostelmassa luutn. *Lejonin* johdolla, seurasikin yleisön kannalta katsoen näytöksen jännittävin hetki: kolme Junkersia lensi noin 400 metrin korkeudessa pohjoissuunnassa kentän yli. Yhtäkkiä kustakin koneesta irtosi musta mytty, siltä se maasta katsoen näytti, ja nämä kieppuivat kohti maata vimmattua vauhtia. Mutta vain hetken, niin jo oli taivaalla kolme valkoista silkkivarjoa auenneina ja niissä »roikkuivat» yleisön suosikeiksi tulleet luutn. *Mönkkönen*, vänr. *Hassin* ja kers. *Westermarck*.

Muodostelmalennon kauneudesta antoivat valaisevan — joskin nykyisin mittapuun kovin vaatimattoman — kuvan yhdeksän Riponia, viisi Junkersia ja kolme Kotka-konetta. Näytöksen viimeistä edellisenä numerona oli todellinen sotinäytös. Varuskunnassa suoritettiin ilmahälytys, hävittäjät starttasivat taivaalle vihollisen pommikoneita vastaan, mutta nämä ennättivät kohteen (maalikylä kentän luoteispäässä) ylle hieman aikaisemmin kuin hävittäjät niiden kimppeun. It-kk:t (ja taisi olla mukana muutama it-tykkin) poksuttelivat ja rätinä oli kova. Pommit räjähtelivät maalikylässä ja sitten ennättivät hävittäjät pommikoneiden kimppeun, jotka pyrkivät parhaansa mukaan kohti »kotikenttäänsä». Kylä oli kuitenkin tuhattu ja viholliset saavuttaneet näin tarkoituksensa. Lentonäytöksen loppunumerona oli kaikkien 60 koneen yhteisesti suorittama ryhmäohilento.

Kohta on kaksikymmentä vuotta kulunut tuosta näytöksestä Merijoen kentällä. Paljon on sen jälkeen kotimaan ilmailun historiassa tapahtunut. Sotilaslentäjämme ovat ennättäneet olla mukana kahdessakin sodassa, usea tässä jutussa nimeltä mainittu lentäjä on saanut sankarikuoleman, jotkut ovat vielä ilmavoimien palveluksessa, osa siviili-ilmailun. Merijoen lentonäytös oli senaikaisesti mitaten ja meikäläiset voimavarat huomioiden kerrassaan suuren linjan tapahtuma. Niinpä se herätti sanomalehdistössä kautta maan — ja rajojemme ulkopuolellakin — varsin laajaa huomiota. »Suomen Hendon» oli lyönyt itsensä läpi, muttei ole saanut jatkuvaa seuraajaa. Valitettavasti.

K. H—nen.